

Historieglimt 165

Rotvoll gård

Gården Rotvoll var nok opprinnelig en udelt gård, men allerede i middelalderen finner vi flere gårder med samme navn. Den ble delt og drevet som to eller tre bruk. I dag er øvre og nedre Rotvoll to helt forskjellige enheter med hver sin utvikling. Selve navnet kan ha med opprinnelsen å gjøre. Siste stavelse voll skal komme av det gamle ordet vål som betyr område eller ryddet mark. Første stavelse rot skal etter de fleste navneforskeres mening komme av stubber eller røtter som altså skal fortelle om da området ble ryddet og hadde masse rotstubber. Navnet har vært skrevet ulikt gjennom årene: Det norrøne navn er Rotvalir, i Aslak Bolts jordebok skrives det Rotwala, i 1667 Rotwold, i 1723 Rotvold og senere Rotvoll. Det gamle navnet har altså ikke noe med voll å gjøre. Landskapet er heller ingen voll. Dyrkamarka på begge gårdene ligger helst som trappetrinn opp fra sjøen. Begge har mye areal av fineste matjord. Noe er nedbygd og langt mer er nå truet av byutvidelsen. Her skal vi se litt nærmere på dagens to Rotvollgårder. De har begge hatt almen interesse hver på sin måte henholdsvis som landsbruksskole og sinnssykehus.

Øvre Rotvoll, gårdsnummer 16, bruksnummer 7, ofte kalt Fyken, ble lenge eid av Bakke kloster. Før bankenes tid var fast eiendom den viktigste pengeplassering og årsavgiften var som renter av kapitalen. Den første private eieren i nyere tid var assessor Jens Hansen Collin. Han kjøpte i 1689 øvre og året etter kjøpte han også nedre bruk. Rotvoll ble på denne måten igjen en samlet gård slik som i opprinnelsen. Collins enke, Karen Tønder, giftet seg med justisråd Abraham Dreier som eide Leangen gård. Hun overlot sin eiendom til sønn fra første ekteskap, justisråd Hans J. Collin, som føyet Store Leangen til Rotvoll. Fra 1741 overtok hans sønn, Jens H. Collin den yngre, den store eiendommen, men han solgte den i 1757 til stiftamtmand H. U. Møllmann. Han drev Rotvoll som et mønsterbruk. Mange rikfolk på den tiden var foregangsmenn i jordbruk. Fra 1779 tilhørte Rotvoll hans svigersønn, general, riksgreve C. J. W. Schmettow. Rotvolls glanstid falt i Schmettows tid både med jord- og hagebruk og med selskapelighet, som det gikk gjetord om. Det var stor drift. Tallet på dyr var 12 hester, 54 storfe og 60 småfe. Det ble satt ut 60 tønner korn og 12 tønner poteter. Det var i drift både teglverk og brenneri for å nevne noe. Da riksgreven døde i 1821, ble gården delt i to mellom hans døtre og svigersønner. Øvre Rotvoll ble drevet videre av riksgrevens svigersønn, hoffråd Hans Collin. I 1835 kjøpte overjegermester Ole Solberg gården og hadde den til 1860 da den ble overtatt av Johannes Midelfart, som var landbruksskolestyrer.

Øvre Rotvoll fikk sin tid som institusjon fra 1860 til 1866 da den var jordbruksskole. Utdanning innen jordbruk har som annen yrkesutdanning i Norge gått en tornefull vei. Landets første skole var privat og ble skapt av Jakob Sverdrup i 1825 på gården Semb i Borre i Vestfold. Den fikk først statstilskudd,

men de opphørte og skolen ble nedlagt i 1836. I 1842 bevilget Stortinget 2400 spesidaler til utdanning i jordbruk. Flere skoler kom i gang. I 1857 var 18 skoler i drift, men i 1877 var det bare 5. Rotvoll landsbruksskole skal ha vært en bra skole, men sviktende tilskudd presset eieren til stor produksjon for å få endene til å møtes. Det gikk i seks år og gården ble vanlig jordbruk igjen. I 1878 kjøpte eieren av nabogården Tunga, grosserer Paul N. Finne, gården og drev den til 1920 da Herman Finne overtok. I 1931 kjøpte Hans Oust Rotvoll. Han og hans etterkommere har drevet gården til nå i stadig kamp med påtrengende krav om veigrunn og andre utbygninger.

Nedre Rotvoll, gårdsnummer 16, bruksnummer 1, hadde lenge Domkirken og bispestolen som eiere og ble drevet av leilendinger. Som vi har sett ble begge bruk slått sammen under Jens Hansen Collin den eldre i 1690 og var en samlet stor gård helt til riksgreve von Schmettows død i 1821. Det var von Schmettows svigersønn, grev F. C. Trampe, som kom til å overta Rotvoll nedre. Øvre ble overtatt av den andre svigersønnen som nevnt. Familien Trampes gravsted er fremdeles å se på Lade kirkegård. Trampes svigersønn, hoffstallmester Nils Juul, ble ny eier i 1834. Etter ham kom som ny eier kjøpmann Carl Stephanson. Han solgte gården til Staten i 1867 til bruk som sted for et stort moderne sinnssykehus, Rotvoll asyl. Asylet og dets historie fortjener et eget historieglimt. Ser vi bakover på gårdens historie så er det verdt å nevne at svenskene i 1718 brente ned gårdsbebyggelsen på Nedre Rotvoll. Daværende eier Møllmann oppførte deretter en ny stor hovedbygning i to etasjer med valmtak. Det må ha vært et praktbygg. Bygningen ble revet da asylet ble bygd. Gårdsdriften opphørte ikke med asylets start. Tvert imot var gårdsbruket både en viktig del av behandlingen av pasientene og ikke mindre en viktig del av å forsyne dem med mat. Tilskuddene fra staten var ofte svært sparsomme slik at produktene fra gården ble kjærkomne for å spare innkjøp av mat. Mange av pasientene fikk stor hjelp i sine problemer ved å være opptatt med arbeid med dyr og dyrking av jorda.